

MOODUL 7: LASTEGA SUHTLEMINE

M▲PChIPP

SUPPORTED BY THE RIGHTS, EQUALITY
AND CITIZENSHIP (REC) PROGRAMME
OF THE EUROPEAN UNION

LASTEGA SUHTLEMINE

Millised on teie kogemused selles valdkonnas?

LAPSEGA SUHTLEMISE PÕHIPRINTSIIBID

- ▶ **Koostöös lapsega töötamise** olulisus: küsimuste esitamine aitavad lapsel mõista olukorda (**Sokratесе lähenemine**), mitte lastele soovitude andmine
- ▶ Lapse toetamine tema enda arusaamisele jõudmisel ning laste enda "**ahhaa momendi**" kogemine: laps oma enda elu "ekspert"
- ▶ Küsitleja peab looma konteksti ning juhtima vestlust

LAPSEKESKSE LÄHENEMISE LOOMINE

- ▶ lapse **tundma õppimine**
- ▶ lapsega **usaldusliku suhte loomine**
- ▶ selgitamine, et **olete tõeliselt huvitatud** lapse enda arvamusest
- ▶ väljendage oma **soovi aidata**, mitta anda hinnanguid
- ▶ ennast **lapse “kingadesse”** positsioneerimine
- ▶ te olete teadlik, et lapsel on **tugevad ja nõrgad** küljed
- ▶ **lapse eesmärkide** püstitamine

LAPSESÕBRALIK KONTEKST

- ▶ **Mõelge keskkonnale** (ruum), milles laps viibib ning muutke see mugavaks (sissepääs, valgustus, kasutatavad materjalid, ruumi temperatuur)
- ▶ **Kasulikud materjalid** – kunstitarbed, nukud, nukumaja, pusle, mängud, käpiknukud, “tunnete” kaardid, loomakesed/mängu autod.
- ▶ **Nimi** – kuidas meeldiks lastele endale, et neid nimetatakse/ tutvustatakse
- ▶ **Looge soe, empaatiline ja positiivne keskkond**
- ▶ Mõelge ka esmasele kontaktile, näiteks **ooteruumis**

LAPSESÕBRALIK KONTEKST

- ▶ **Olge teadlikud lapse vastustest/reaktsioonidest** (verbaalsed/mitteverbaalsed) – mida võiksid lapsed tunda, kui nad teie jutule tulevad?
- ▶ Millised on nende eelnevad kogemused **kokkupuutel spetsialistidega**? Mis küsimused võivad neil tekkida?
- ▶ **Mis hakkab toimuma** nende arvates? Kuidas nemad saavad aru miks on nad teie jutul? Mida teie “iseloomustate” nende jaoks?

LAPSE ELUST PILDI LOOMINE, LAPSEGA KOOS ARUANDE KOOSTAMINE

- ▶ Õppige last/noort tundma– Kõik faktid minu kohta/ minu galaktika/ minu maailm/ minu elu lauluna jt
- ▶ Küsige nende huvide kohta/ hobi/ lemmik tegevused/asjad (nt lemmikloom/ toit/ hobi/ TV saade/ lemmik õppeaine/ lemmik aastaaeg/ sport jt)
- ▶ Kasutage huumorit/mängulisust/ näidake, et olete tõeliselt huvitatud lapse elust

LAPSE ELUST PILDİ LOOMINE, LAPSEGA KOOS ARUANDE KOOSTAMINE

All About Me!

My Name: Casey McQuate

My Age: 8

My favorite places to go:
Niagara Falls

My favorite color:
green

My favorite foods:
Ice cream

My favorite book:
Dory of a Wimpy Kid

My favorite things to do:
Play with my kites

Name: _____

All About me.....

Favorite Color...

3 words to describe me...

Favorite Family...

Favorite Food...

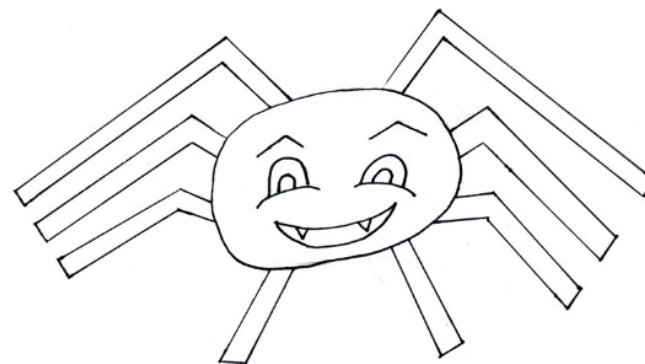
Favorite Book...

Favorite Hobby...

VEEL MÕNED KASULIKUD MEETODID INFORMATSIOONI JA LAIEMA PILDI SAAMISEKS

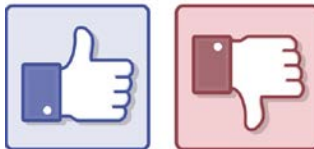
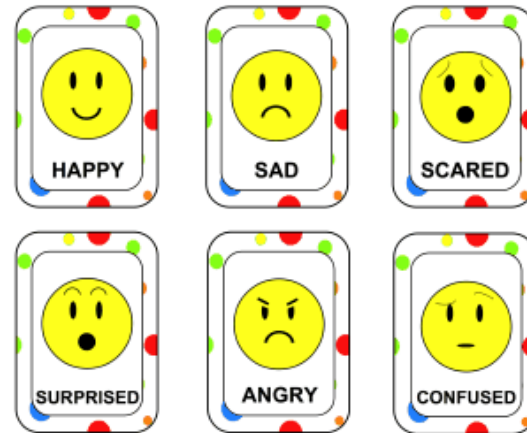
- ▶ Genogramm
- ▶ Ämbliku kaart
- ▶ Eco kaart
- ▶ Ajajoon- päike, vihm/kivid , roosid/ naerunäod, emoticonid – paluge lastel valida
- ▶ Tunnete kott
- ▶ Elupuu
- ▶ Teised tunnete iseloomustamise mängud (mängupallid, doominood, tunnete kaardid, bingo, kleepsud jt)

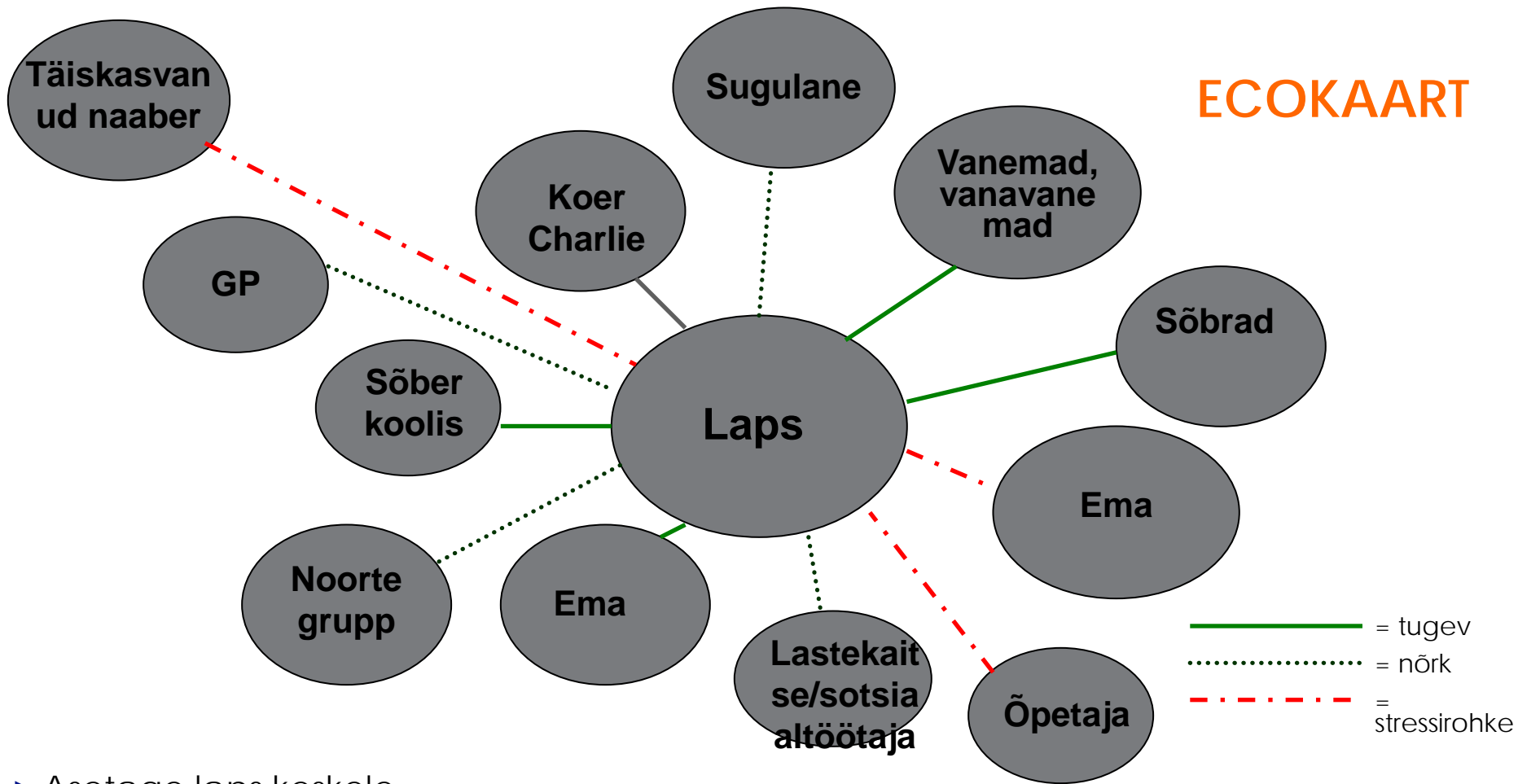
VEEL MÕNED KASULIKUD MEETODID INFORMATSIOONI JA LAIEMA PILDI SAAMISEKS

KASULIKUD NIPID:

- ▶ Mängid ja sümbolid
- ▶ Pildid
- ▶ Mängu objektide kasutamin
- ▶ Täringud
- ▶ Joonistamine
- ▶ Lood, luuletused, laulud

- ▶ Asetage laps keskele
- ▶ Kaardistage olulised institutsioonid või asutused ning asetage need kaardile
- ▶ Joonistage jooned nende faktorite vahele, kus on olemas side
- ▶ Kasutage erinevaid tüüpe jooni, määratlemaks suhte tugevust

LAPSE ENDA EESMÄRKIDE KAARDISTAMISE ERINEVAD VIISID

- ▶ 3 soovi küsimused
- ▶ Võlukepp
- ▶ Kristallkuul
- ▶ Võluuks
- ▶ Džinn/võlur anumad
- ▶ Ajamasin

KIITMISE/TUNNUSTAMISE OLULISUS

the more we look for them the more we will see them. Väga oluline on tunnustada ning **tunnustada lapse jõupingutusi**, isiklike tugevusi ja oskusi – mida enam me otsime neid, seda enam me neid ka leiame.

LAPSE ARENGU JA SUHTLEMISE VAJADUSED NING OSKUSED

- ▶ Imikud: kuni 12 elukuud
- ▶ Väikelapsed: 12-36 kuud
- ▶ Eelkooliealised: 3-6 aastased
- ▶ Kooliealised: 6-12 aastased
- ▶ Noorukid: 12-18 aastased

IMIKUD: KUNI 12 ELUKUUD

Imikud suhtlevad häälotsuste, näoilmete, liigutuste (keha, silmad, käed jt) kaudu. Tundke ära neid märke ning julgustage lapsi suhtlema:

- ▶ Reageeri kiiresti- lohutage neid nutu korral, naeratage neile.
- ▶ Andke/leidke lapse liikumistele tähendused
- ▶ Kasutage laulmist, hõrgemaid hääletoone, väljendage liialdatud näoilmeid (avatud silmad). See haarab imikute tähelepanu, aitab neil hoida tähelepanu ning toetab suhtlemist.

VÄIKELAPSED: 12-36 KUUD

Väikelapsed suhtlevad hääle ja zestide kombinatsioonis, väljendades 1-2 lauset. Nad väljendavad positiivseid ja negatiivseid emotsioone ning kehalisi liigutusi.

- ▶ Reageerige kiiresti
- ▶ Moodustage lühemaid lauseid lapse poolt väljendatud sõnadest/liigutustest
- ▶ Andke väikelastele juhiseid ühe kaupa
- ▶ Andke/leidke lapse liikumistele tähendused
- ▶ Selgitage enda soovide/palvete tähendust

EELKOOIEALISED: 3-6 AASTAT

Eelkooliealised räägivad täislausetega. Eelkooliealistel võib tekkida raskusi lugude rääkimisega, kuid nad on võimelised rääkima fragmentidega.

- ▶ Eelkooliealistele meeldib rääkida nende endisest kogemusest
- ▶ Vahel meeldib neile rääkida väljamõeldud kogemustest
- ▶ Neile meeldib iseendaga rääkida mängimise/joonistamise ajal
- ▶ Küsige neilt küsimusi nende eelnevate kogemuste kohta
- ▶ Julgustage eelkoolieelikuid rääkima oma tunnetest- positiivsetest ja negatiivsetest.
- ▶ Looge võimalusi eelkooliealistel kasutada oma fantaasiat mängimisel

KOOLIEALISED: 6-12 AASTAT

Kooliealised lapsed räägivad täislausetega, küsige rohkem küsimusi ning proovige rohkem infot kätte saada/vahetada.

- ▶ Nad mõistavad ning saavad rääkida teiste isikute perspektiividest ning mõistavad oma tegude mõju teistele.
- ▶ Nad suudavad vastu võtta korraga rohkem informatsiooni ning oskavad efektiivselt haakuda probleemi lahendamisse, täiskasvanute abiga.
- ▶ Suhted kaasõpilastega muutuvad oluliseks
- ▶ Aidake neil õppida edukate konfliktide lahendamise viise
- ▶ Harjutage konfliktide lahendamist

NOORUKID: 12-18 AASTAT

Noorukid on huvitatud ja oskavad endast ja oma sõprussuhetest süvitsi rääkida.

- ▶ Nad tahavad teada mida teised inimesed neist arvavad ning nende suhtes tunnevad
- ▶ Nad soovivad rääkida, mil viisil erinevad nad enda vanematest ning avastavad/mõistavad, et nende vanemad ei ole täiuslikud
- ▶ Nad käituvad varasemast negatiivsemalt ning neil tekib rohkem konflikte
- ▶ Olge tundlikud ning reageerige nende kogemustele
- ▶ Kasutage noorukitega vestlust võimalusena
- ▶ Olge huvitatud ja uudishimulikud – küsige küsimusi ning paluge selgitusi
- ▶ Olge paindlikud

ERIVAJADUSTEGA LAPSED

MAPChiPP

ERIVAJADUSTEGA LAPSED VAJAVAD AUSTUST

- ▶ Seetõttu peame kohtlema erivajadustega lapsi austuse ja vääriskusega
- ▶ Erivajadustega lapsed kuulevad tihti enda suhtes negatiivse maiguga sõnu: nt ohver, kannataja, vigane
- ▶ Erivajadustega lapsed eelistavad pigem vältida suhtlust, selle asemel, et tunda end alaväärsena ja alandatuna
- ▶ Erivajadustega lastega suhtlemine eeldab tavapärasest enamat ajaressurssi. Iga laps on erinev ning neile tuleb läheneda individuaalselt, sh leida individuaalseid suhtlemismeetodeid. Erivajadustega lapsed võivad vajada erilist meditsiinilist tähelepanu, mida ei oska pakkuda ka nende perekond/eestkostjad

MILLISEID ALTERNATIIVSEID VIISE SINA KASUTAD ERIVAJADUSEGA LASTEGA SUHTLEMISEKS?

- ▶ Kuulmishäired
 - ▶ Kõnehäired (tunni)
 - ▶ Autism
 - ▶ Asperger
 - ▶ Dow`i sündroom
-

VÕIMALUSED SUHTLEMISEKS

- ▶ Muusika
 - ▶ Puudutus
 - ▶ Kunst
 - ▶ Liikumine
 - ▶ Päriselulised juhtumid, lood
 - ▶ Tehnoloogia
 - ▶ Žestid
 - ▶ Viipekeel
 - ▶ Tõlk
-
- ▶ Suhtle erivajadustega lastega sama võrdselt ja samasuguselt nagu suhtled teiste inimeste ja lastega
 - ▶ Kohanemisaeg

LAPS KOHTIUS

M▲PChiPP

PEA MEELES:

- ▶ Väldi eelarvamusi
- ▶ videolindista
- ▶ Intervjueeri last, kui ta on üksi
- ▶ Alusta rapordiga kohe juhtumi alguses
- ▶ Harjuta intervjuud
- ▶ Pane paika intervjuu alused:
 - ▶ „Ma ei olnud seal ja ma ei tea, mis juhtus. Palun räägi mulle kõigest, mis mäletad“
 - ▶ „Sa võid öelda, kui sa ei mäleta või kui sa ei oska küsimusele vastada. Püüa mitte arvata“

- ▶ Küsi avatud küsimusi ja julgusta last rääkima narratiivses vormis.
 - ▶ Kas sa tead, miks sa tulid minuga täna siia rääkima?
 - ▶ Nüüd, kui me oleme juba natukene tuttavamaks saada, siis ma tahaksin sinuga rääkida sellest, miks sa oled siia täna tulnud. Palun ütle, miks sina tulid minuga kohtuma.
 - ▶ Ma olen aru saanud, et sinu peres on vahepeal midagi juhtunud, räägi mulle neist olukordadest.
- ▶ Küsi vaheldumisi nii spetsiifilisi küsimusi kui ka avatud küsimusi
- ▶ Väldi survestamist, suunavaid või korduvaid küsimusi, liigset informatsiooni andmist, millest võivad küsimuste vastused tuleneda jms
- ▶ Väldi mängu, fantaasiat, kujutlemist

LAPSE INTERVJUEERIMINE...

... kriminaalmenetluse
kontekstis

KUULA LAPSE VERSIOONI JUHTUNUST

- 1) Püüa saada võimalikult palju informatsiooni lapselt
- 2) Püüa vältida informatsiooni mõjutavaid tegureid
- 3) Tegutse lapsesõbralikult ja võta arvesse lapse arengut (keelelist arengut).

INTERVJUEERIMINE

▶ Sisendatavus (definiitsioon ja näited)

- ▶ Sisendatud küsimus – intervjuueerija võimaldab intervjuueeritavale informatsiooni selle kohta, millest intervjuueeritav pole veel rääkinud.

▶ Kasuta avatud küsimusi

- ▶ Julgusta last rääkima rohkem!
- ▶ Palu lapsel kõike täpsustada
- ▶ Ära eelda ennast teadvat, mida laps tegelikult mõtleb

▶ Eralda hindamine ja hoolitsemine

- ▶ Põhiline eeldus hoolimiseks – koos kliendiga aruta ja räägi tema subjektiivsest ja naratiivsest „tõest“ tema elu kohta
- ▶ Hindamine – püüa saada rohkem objektiivset tõde: „Mis juhtus?“

PÕHILISED EESMÄRGID LAPSE INTERVJUEERIMISES

- ▶ Püüa saada võimalikult palju informatsiooni
- ▶ Püüa vältida mõjutegureid, mis muudavad informatsiooni
- ▶ Arvesta lapse arenguetapi iseärasustega (sh keeleline areng) ning mil viisil laps suudab ja oskab olukorda mõista.

On olukordi, kui lapse parimas huvis on last mitte intervjueerida

- ▶ Kui laps on liiga noor et ta oskas edastada usaldusväärselt ja selget informatsiooni
- ▶ Kui laps on konflikti-olukorra vahel (lahutus) ning tal on raske oma arvamust välja öelda

TÄNÄME OSALEMASTI!

M▲PChipp

COLOPHON

- ▶ The training material at hand was developed as part of the project **Multi-disciplinary Assessment and Participation in Child Protection Proceedings: training program with modules and toolbox, international network (MAPChiPP)**.
- ▶ This collaborative project was **supported by the Rights, Equality and Citizenship (REC) Programme of the European Union** and conducted by the German Institute for Youth Human Services and Family Law (Germany), Family Child and Youth Association (Hungary), the Estonian Union for Child Welfare (Estonia), the Netherlands Youth Institute (Netherlands) and Child and Family Training (UK).
- ▶ **Module 07: Communicating with Children was developed in main responsibility of the Estonian Union for Child Welfare** by Helen Karu and Kiira Gornischeff.
- ▶ We would like to thank Dr. Arnon Benotovim, Tom Pakkanen and Dr. Thomas Meysen for their substantial support in preparing and revising the present material.
- ▶ © 2017 **MAPChiPP project consortium** All rights reserved